

מסורת הש"ס

א) הפיקין, וּבִי"ט ב' ג' וְהָיוּ כֵּן הָיוּ בִּי"ט מן הפרק ומתכן מנין ומתכן והאמרת כבר כ"י, א) קדושין כה, ונדה מט"ז, ד) נדה ס"ב, ט) עירובין ט' ב"ב יב, ו) אהלות פ"ב מ"א, ו) ג"א רבא, ח) ג"א קלטות ז"ק, ט) ג"א מחולקין ז"ק, י) עין פייט, כ) שאיסמורא, ל) נפס"י, קלטה טנצ"א, מ) ומספמא אהלות פ"ג, נ"א, ס) נפס"י, ו) ג' רש"ש, ע) נפ"ר ר"ג, פ) ז"ק, ק) נפין בעזון עד כסמ"א, ו) ז"ק,

תורה אור השלם

- אוי איז אַזער יתקד בו שְׁבַר רָגַל או שְׁבַר יד; ויקרא כ"ט
- וּבְלָתוֹ אֵשֶׁת מִיִּנְהַר הַיָּרְדֵּן לָלֶת וְהִשְׁמַע אֶת הַשְּׁמִיעָה אֶל הַלֵּקֶת אֶרֶץ הַנַּחֲלִים וּמֵת חַמִּיץ וְאִישָׁהּ וְחִבְרָה וְחֵלֶד בִּי נֶחֱבֵב עֲלֶיהָ צִירִי; שמואל א' ד' ט
- כִּי בִּל אֶת סָגֵר דַּלְתִּי בַּנִּי וְחִסְרָה עָמָל מַעֲנִי; איוב ג' י
- וְחִבְרָה אֲחֵלִים אֶת רָחֵל וְיִשְׁמַע אֶלְיָה וַיַּפְתָּח אֶת רַחֲמָיו; ויקרא כ"ד
- זאת הַתּוֹרָה אֲדָם בִּי יָמוּת בְּאֶרֶץ כָּל הָאָדָם אֶל הָאָדָם וְכָל אִשָּׁר בְּאֶרֶץ יִקְמָא נִשְׁבַּעַת יָמָיו; בראשית ל' כב
- עַל כֵּן מֵלֵא חַמִּיץ וְחֵלֶלָה צִירִים אֲחֻזִּינִי בְּצִירִי וְיִלְדָּה גִּזְרִיתִי מִשְׁמַע בְּהַלְתִּי מִרְאֵת; דברים ט' יד
- וְהָיָה בְּרִמּוֹת בְּנֵי אָדָם נָגַע עַל שְׁפָתָי וַאֲפָתַח פִּי וְאֶדְבַּרְהָ וְאֶמְרָה אֶל הָעָם לִגְדִי אֲדָנִי בְּמִרְאָה נִתְּנָה צִירִי עָלַי וְלֹא עֲצָרְתִּי בִּי; דניאל י' טו

הגהות הב"ח

א) בשבטג ובעל הפיקה ודעיקל אחיו עיקל וכו' לחזורק פרסחו רהבה כשל אוו וכו' קלטות עד הפסק וכו' ויהי כו' תרת: (א) ג' נפ"י מורכבת או קלטות כ"ל" ותיבת למעלה נתמק: (א) רש"י ד"ה טס יט וכו' מחסר אבר שנברא ט: (ד) ד"ה ו' ו' כ"ד מפסס בגמרא לגבי קרא אמאי:

לעזי רש"י

קבי"ל א"א. קרסול. קלושטנב"א [טייב"א]. דק, וזה. קרדניש [קרדינעל"ש]. צירים (של דלת ודרכמה).

מוסר רש"י

ובשאינה נספרת על גב היד, אינע עומדת בשורת האלצנות (נדה סס). כדברי נביאיות, בלא טעם (ב"ב יב). מתמנבל מפי הגבורה שאטע נטן טעם לנכריי (ערובין ט' טי"ט).

רבינו גרשום

כל שהוא מקיף פרסותיו. שפרסות רגליו רחבות ועגולות וכשהוא מקרב רגליו זו ועל זו אין יכולות ארכובותיו להקיש זו בזו: פיקה יוצאת מגודליו. בעין אצבע יתירה: עקיבו יוצא לאחריו. שבלוט הרבה לאחריו כדפריש בגמרא כגון שנראה (כגון) שוק יוצא באמצע רגלו: והקילבן. לא איתפרש לו: ויש מפרשים קילבן שוקן רגלו לאחריו כשהוא חולץ:] הפיקין והעיקל.

כסותות הרבה בעין קרסוליו הרבה: לא תימא דטרפה. שדקה הרבה ולא סדקה בין האצבעות אלא שעגולה כשל אוזן אלא כיון דטרפיה אע"ג דסדיקה פסול: קלטות עד הפרק. אם דבוקות הן האצבעות מפסית יד ועד הפרק האמצעי של אצבעות כשר ואם דבוקה למטה מן הפרק וחתך הדבק כשר: למעלה מן הפרק דאמר בגמרא היינו

בעל הפיקין והעיקל. כדמפרש וקמפרש עיקל צרישא כל שהוא מקיף פרסותיו כשיסבז ומחצר פרסות רגליו זו לזו ואין ארכובותיו יא' נוקשות זו לזו שעוקמות כלפי חוץ: פיקה יולאה מגודלו. חתיכת כשר עגול כפיקה יולאה מגודלו: עקיבו יולאה מאחוריו. כדמפרש בגמרא ששוקו עומד באמצע רגלו שחצי הרגל ים עומד בפנים וחצי לאחור: רחצות כשל אווז. שקלושות י' הן כשל אווז ואין ארכן יתר על רחבן: עד הפרק. פרק האמלעי: למטה מן אס יש זה עצם פסול. יא' הוואיל ומתכה שהרי הוא מחוסר אבר (ג) שנמנאל בו ואס לאו כשר דלא חשיב אלא תלתול בעלמא: ו' ו' כ"ד. מפרש (ד) לגבי קרא בגמרא [ע"ב] אמאי נקט להו ומתני' לישנא דקרא נקט: **גב' הקישן**. היינו המקיש בקרסוליו: **והעיקל והקילבן**. היינו פיקה יולאה מגודלו: **בעל הפיקין והשופנר גרסי'**: **כספוס הרבה**. שאיסממרא ס' שלו שקורין קביל"א גדולה מאד: **טריפה**. קלושטנב"א: למעלה דצרייתא היינו למטה דמתני': **ובנספרת על גב היד**. שנספרת עם שאר האלצנות שעומדת בצורתן כההיא קמני מתני' דחשיב אבר: אס היה זה עצם ואין [בה] **לפורן**. רבומא נקט יא' אע"ג דאין זה לפורן חשיב אבר אס נספרת ע"ג היד: **מטמא במגע ובמשא ובאהל** וכגון שיש זה כשר קלת ולא כזית דאי הוה זה כזית כשר אפי' אינה נספרת או אין זה עצם נמי הוה מטמא כאהל דהא כזית מן המת מטמא כאהל ואי לא הוה יט כשר כלל אפילו נספרת נמי דחשיב אבר לא מטמא כאהל דאין עצמות מטמאין כאהל אלא רוב צנין או רוב מנין או רובע הקצ כלל השמא דליכא מקלאת כשר מטמא אע"ג דליכא כזית הוואילונספרת על גב היד דחשיב אבר דהכי אמרינן במס' נדה צפרק יולא דופן (דף מג.) האזרים אין להם שיעור אפילו פחות מכזית מן הנכילה

ופחות מכזית מן המת: ועולה למנין קצ"ה. אס אין זה כשר עולה למנין קכ"ה דהו רוב מנין אצרי המת דאצרי המת רמ"ח רוב מנינו של מת מטמא כאהל. ובנספרת דאי לא קיימא בצורת האלצנות לא חשיב אבר הוואיל ואין זה לפורן: רצינו הגדול רצ: ואינה **מטמאה כאהל** ובאינה נספרת כדמפ' טו דליכא תרתי לגריעותא אין זה כפורן ואינה נספרת אכל יש זה כפורן יא' מטמאה ואע"ג דאינה נספרת והכי תנן בפ' זא סימן (נדה דף מט.) **כדברי נביאות**. שאין צריכין ליתן טעם לנצואתן לפי שכלא טעם שומעים להם כך הס לא נתנו טעם לדבריהם: ואע"פ שאין כסס **רובע הקצ עמאים**. כאהל וגבי אהלות מניין לה: הוואיל רובו גובהו גדול דהו רוב הגובה כדאס גדול שאינו ננס כאצרים דשני שוקיים ויךך אחד הוי רוב גובה הגוף בלא הראש דלגבי צנין המת לא חשיב ראשו כצרייתא דאהלות י' דקמני אחיו בנינו השוקיים והירכיים יא' הגוף והסדרה. ג"א הוואיל רובו בנינו בגודל גרסינן והכי לישנא דתוספתא ט'. בגודל גבוהה: **מניינא אסא לאשמועינן**. דכיון דרמ"ח

אצרים יא' פשיטא דרובא הוי קכ"ה: **חסר שאין זו אלא מאסים**. שנצרב חסר ככל יד וככל רגל ז' אלצנות דהיינו ח' אלצנות וככל אלצנע יש' עלמות ס' ק מפרש במס' אהלות [פ"א מ"ח] הרי חסר מן האלצנות מ"ח ולא נשמיירו אלא מאמים. ויתר שיש בו רפ"א כגון אשה שנצרבא ימירה ד' י' אלצנות ככל יד ורגל יא' והרי ד' אלצנות יתירין הוי כ"ד עלמות יותר ובאשה יש' ז' צירין ושני דלתות ומפתח כלאמרינן לקמן הרי כ"ט אצרין יותר הוסיפן על רמ"ח ומתמא רע"ז וד' הנותריין לא ידענא היכי מתרמי דודאי אין ככל אלצנע אלא ו' עלמות סך הכל לא שורש ולא עקף י' והכי מפרש באהלות: **כונן עולין למנין קצ"ה**. כל אלו יתירין חשוינן לאצרים ועולין למנין קכ"ה ושמעינן מינה דאע"ג דקכ"ה לא הוי רובא ידידיה דהא רפ"א היו לו אפ"ה הוי קכ"ה רובא וגבי חסר נמי אע"ג דהוי רובא ידידיה ט' [ק"א] אפ"ה לא חשיב רובא אלא קכ"ה: **צירין**. קרדוניש: **לר"ע**. יש מפתח הוו להו רנ"ג וקשא לתלמידי ר' ישמעאל דלא מנאו אלא רנ"ז: איידי דווערא. המפתח איתמוחי איתמח מחמת שליקה: **וכולן**. כל יתמירין הללו שבאשה אין מטמאין כאהל האצר בפני עצמו שיש עליו כשר קלת: **צירי כשר**. תירוואל הוא. יט לא חשיב אצר בלא עצם:

מומין אלו פרק שביעי בבורות

ובעלא' א) הפיקים העיקל איזהו העיקל אכל שהוא מקיף פרסותיו ואין ארכבותיו ס נוקשות זו לזו פיקה יוצא מגודלו עקיבו יוצא לאחוריו פרסותיו רחבות כשל אווז אצבעותיו מורכבות זו על זו או קלוטות למעלה עד הפרק כשר למטה מן הפרק וחתכה כשר היתה בה יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר ביתר בידי וברגליו שש ושש עשרים וארבע ר' יהודה מכשיר וחכמים פוסלין השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין: **גב' ת"ר** שבר רגל אין לי אלא שבר רגל מגין לרבות הקישון והעיקל והקילבן ת"ל או שבר רגל תנא בעל ^א(הקפין) והשופנר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בעל הפיקין שיש לו כסותות הרבה שופנר שאין לו כסותות כל עיקר: פיקה יוצא מגודלו ועקיבו יוצא לאחוריו: א"ר אלעזר שוקן יוצא באמצע

רגלו: פרסותיו רחבות כשל אווז: אמר רב פפא לא תימא דטריפה ולא סדיקא אלא כיון דטריפה אע"ג דסדיקא: אצבעותיו מורכבות זו על גב זו או קלוטות: ת"ר שבר יד אין לי אלא שבר יד אצבעות מורכבות ט ^א(למעלה) או קלוטות למעלה ס מן הפרק וחתכן והאמרת כשר אלא ולא חתכן מגין ת"ל או שבר יד: היתה בו יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ס ^א והוא שנספרת ע"ג היד ת"ר יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ובמטמא באהל ועולה למנין קכ"ה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובנספרת על גב היד אמר רב חסדא י' דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו יתרת שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל אמר רב רב"ה א"ר יוחנן ^א עשו דבריהם כדברי נביאות מה נפשך אי אבר הוא באהל נמי תטמא ואי לאו אבר הוא במגע ובמשא נמי לא ליטמי אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא משום עצם כשעורה נגעו בה רב פפא אמר גזירה שאינה נספרת אטו נספרת אי הכי שאינה נספרת באהל נמי תטמא עבדו רבנן היכירא כי היכי דלא לישרפו עליהו תרומה וקדשים תנן התם ^א רוב בנינו ורוב בנינו של מת אע"פ שאין ס בו רובע טמאין ת"ר איזהו רוב בנינו שני שוקיים וירך אחד הוואיל ורוב גובהו בגדול איזהו רוב בנינו קכ"ה א"ל ^א רבינא לרבא תנא מניינא אתא לאשמועינן ס קמ"ל כדתניא חסר שאין בו אלא מאתים ויתר שיש בו מאתים ושמונים וא' כולן עולין למנין קכ"ה ט זיל בתר רובא דאינשי א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתייבה שריפה למלך בדקן ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים י' אמר להם שמא באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר ² ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר ³ כי לא סגר דלתי בטני רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר ⁴ ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דלמא איידי דווצרא אתמוחי מתמח אמר ^א רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר ⁵ זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השוה לכל אדם אמר ליה אביי ובאישי לייכא והכתיב ⁶ צירים אחוזני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב ⁷ אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמונה היכי משכחת לה לא באישי ולא באשה: יתר

מה. עין משפט נר מצוה

כו א מיי פ"ח מהלכות ביאת מקדש הלכה יג טור י"ד סימן שט: כו ב מיי שם הלכה יא: כח ג מיי פ"ב מהלכות טומאת מת הל' [י] ט: כב ד ה מיי שם הל' ט:

בעל הפיקין שיש לו כסותות הרבה. פ"י צקונט' שאיסמורא שלו שקורין קביל"א גדולה ובערוך פירש שפרסמו גבוהה יש כשר הרבה לזד ראש הרגל ובעקב ^אואמלעית שלו כמין כיפה ולשון כסמות משמע כפירושו דאיירי כצצר ולא צעטס כי ההיא דבראשית רבה דקאמר על האדס המכוסה צית הרעי שלו צעגנותא יא' לו כסמות משא"כ לצהמה: **עשו דבריהם דברי נביאות מה נפשך בו**. מדפריק עליה משמע דלאו לצצח קא"ל כדרי נביאות יא' ופ"ק דצ"צ (דף יב. וסס) משמע דקאמר לענין חשיבות דמיימי עלה ההיא דאע"פ ^א[שניטלה] נצואה מן הנציאים וצטוף כילד מעצרין (עירובין דף ט: ד"ה אין) פירמאי: ובשאר

פשיטא: ס צקונטו כדמפרש וישמעאל כמה איברים יש באדם אמר להם רבי"ח אמרו לו והלא בדקנו ומצינו ור"ב אמר: אל ארכובותיו נוגעות זו לזו שעוקמות כלפי: יט הרגל לפנים חוצי רגל יט הדואלין הס"י: יט הדואלין וחתכה הרי הוא: יט נקט דאע"ג: טו לא הוה ביה בשר: טו כדמפרש ראויל: יט מטמא באהל ואע"ג כי והכי נמי תנן בפ': יט והירכים והצלעות והשררה: יט אברים באדם פשיטא: ס עצמות כדמפרש במס' אהלות הרי לשמנה אצבעות מ"ח ולא: אל ורגל ששה אצבעות יתירן מהם כ"ד עצמות: יט לר"ע דאמר מפתח כי וקשיא דהתלמידי ר"י: טן הוא קרא חשיכו: יט כעבותות קרא לו: יט נביאות ובפ"ק דב"ב:

יש בו שש עצמות של אדם: חסר. אדם חסר שאין בו אלא מאתים אברים כגון שחסר מכל יד ומכל רגל ב' אצבעות ובכל אצבע יש בו שש עצמות עד הזורע דהיינו חסר מ"ח אברים: ויתיר שיש בו מאתים ושמונים ואחד. שזה יש לו ל"ג אברים יותר ואלו הן שיש לו ד' אצבעות יתירות בידי וברגליו שיש בהן כ"ב אברים ולכל השש עצמות שבכל אצבע יש כנגדו בבורע עצם אחד היינו כ"ח יתירות: ושני צירים וב' דלתות ומפתח. והיינו רפ"א אברים: כולן עולין למנין קכ"ה. אפילו תנן יתירות עולין בחשבון קכ"ה דבין ליתיר ובין לחסר לאו אולנין בתר רוב אברים ידיהו אלא בתר רוב אברים דאינשי דעלמא דהוי קכ"ה: לר' עקיבא קשיא דתלמידיו

דבין ישמעאל דאינהו לא אשכחו אלא ד' אברים טפי באדם ורבי עקיבא דמוסיף מפתח איכא ד' אברים טפי: דלמא איידי דווסר. ההוא עצם דמפתח איתמוח איתמוח בששלקוה: וכולן. הני חמשה יתירי אינן מטמאין באהל כר: צירי כשר. וליכא בהו עצמות: הכי נמי מסתברא. דלית בהו עצמות כצירי דאי לא תימא הכי כר:

שדקה הרבה ולא סדיקה בין האצבעות אלא שעגולה כשל אוזן אלא כיון דטרפיה אע"ג דסדיקה פסול: קלטות הן האצבעות מפסית יד ועד הפרק האמצעי של אצבעות כשר ואם דבוקה למטה מן הפרק וחתך הדבק כשר: למעלה מן הפרק דאמר בגמרא היינו

עין משפט נר מצוה

כו א מיי פ"ח מהלכות ביאת מקדש הלכה יג טור י"ד סימן שט: כו ב מיי שם הלכה יא: כח ג מיי פ"ב מהלכות טומאת מת הל' [י] ט: כב ד ה מיי שם הל' ט:

שיטה מקובצת

אל ובעל הפיקין והעיקל: ס ארכובותיו נישקות: ט מורכבות זו ע"ג זו או קלוטות למעלה: ט יוחנן ובנספרת ע"ג היד: ס אמר ר' חנינא עשו: ט שאין בהן רובע: ו רבינא י"א רב ארא בר אבוחי: ט לאשמועינן אמר ליה הא קמ"ל: ט קכ"ה מאי טעמא זיל: ס ושנים באו ושאלו את רבי ישמעאל כמה איברים יש באדם אמר להם רבי"ח אמרו לו והלא בדקנו ומצינו ור"ב אמר: אל ארכובותיו נוגעות זו לזו שעוקמות כלפי: יט הרגל לפנים חוצי רגל יט הדואלין הס"י: יט הדואלין וחתכה הרי הוא: יט נקט דאע"ג: טו לא הוה ביה בשר: טו כדמפרש ראויל: יט מטמא באהל ואע"ג כי והכי נמי תנן בפ': יט והירכים והצלעות והשררה: יט אברים באדם פשיטא: ס עצמות כדמפרש במס' אהלות הרי לשמנה אצבעות מ"ח ולא: אל ורגל ששה אצבעות יתירן מהם כ"ד עצמות: יט לר"ע דאמר מפתח כי וקשיא דהתלמידי ר"י: טן הוא קרא חשיכו: יט כעבותות קרא לו: יט נביאות ובפ"ק דב"ב:

רבינו גרשום (המשך)

למטה מן הפרק דאמרין במתני'. או דמריכו כוליהו הני מאו: [ובנספרת] על גב היד שטעו' בשורת האצבעו': ועולה למנין קכ"ה. אברים דהיינו רוב בנינו דרמי' אברים יש באדם: רבינו הגדול. רבי: עשו דבריהם כדברי נביאות. שאין אדם יודע לפרש טעם מה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל: משום עצם כשעורה נגעו בה. דעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל אף האי נמי: רב פפא אמר הוואיל ואינה נספרת כיון הוה דאפילו במגע ובמשא נמי לא טמאא אלא גזירה שאינה נספרת דהתמא אטו נספרת: אי הכי. ליגזור כשאינה נספרת דהתמא באהל אטו נספרת: עבדו. בה היכירא דלא תטמא באהל כי היכי דלא לישרפו על טומאות תרומה וקדשים: אע"פ שאין בהן שש עצמות ויתיר שיש בו מאתים ושמונים ואחד. שזה יש לו ל"ג אברים יותר ואלו הן שיש לו ד' אצבעות יתירות בידי וברגליו שיש בהן כ"ב אברים ולכל השש עצמות שבכל אצבע יש כנגדו בבורע עצם אחד היינו כ"ח יתירות: ושני צירים וב' דלתות ומפתח. והיינו רפ"א אברים: כולן עולין למנין קכ"ה. אפילו תנן יתירות עולין בחשבון קכ"ה דבין ליתיר ובין לחסר לאו אולנין בתר רוב אברים ידיהו אלא בתר רוב אברים דאינשי דעלמא דהוי קכ"ה: לר' עקיבא קשיא דתלמידיו

דבין ישמעאל דאינהו לא אשכחו אלא ד' אברים טפי באדם ורבי עקיבא דמוסיף מפתח איכא ד' אברים טפי: דלמא איידי דווסר. ההוא עצם דמפתח איתמוח איתמוח בששלקוה: וכולן. הני חמשה יתירי אינן מטמאין באהל כר: צירי כשר. וליכא בהו עצמות: הכי נמי מסתברא. דלית בהו עצמות כצירי דאי לא תימא הכי כר: